

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:3462

av **Robert Hannah m.fl. (L)**

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att under 2017 för anslaget 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kronor 2018–2020 (avsnitt 3.7.7).
3. Riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att under 2017 för anslaget 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 3 000 000 000 kronor 2018–2020 (avsnitt 3.7.9).

Motivering

I utgiftsområde 18 ingår samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmåteriverksamhet samt konsumentpolitik.

Krisen på den svenska bostadsmarknaden handlar både om att det byggs för lite och att rörligheten är för låg. Bristen på bostäder är ett stort hinder för människors frihet som också skadar den svenska ekonomin. En uppskattning gör gällande att inlåsningsarna på svensk bostadsmarknad ökar den svenska arbetslösheten med hela 0,3 procentenheter.

Förklaringarna till den låga rörligheten är flera. Boverket har konstaterat att den svenska hyressättningsmodellen fungerar allt sämre i takt med att bostadsmarknaden blir allt mer överhettad. De långa köerna till hyresbostäder är ett tydligt tecken på en icke fungerade marknad. För personer som äger sitt boende konstaterar samma

myndighet att kostnaderna för att flytta och byta bostad sannolikt är de högsta i hela OECD.

Anledningarna till att det byggs för lite är ännu mer mångfasetterade. Det handlar om det totala utbudet av mark och den takt som detaljplanelagd mark bebyggs. Fler detaljplaner måste upprättas och fler bygglov måste vinna laga kraft. Inte minst handlar det om att minska de kostnader som är förknippade med överklaganden och långa ledtider.

Boverket har justerat upp behovet av nya bostäder för tioårsperioden 2016–2025 till 710 000. En större del av dessa, 440 000, bedöms behövas redan 2020, vilket innebär en genomsnittlig årstakt om 88 000 nya bostäder. Anledningen till att bostadsbristen förvärras trots att bostadsbyggandet ökat är att Sveriges befolkning stiger i snabbare takt än vad som tidigare antagits.

Liberalernas bostadspolitik syftar till att få en bostadsmarknad präglad av mer rörlighet och mer byggande. Det är en bostadsmarknad som är just en fungerande marknad, där fler människor kan bo utifrån egna önskemål och förutsättningar. Det är en bostadsmarknad med enklare plan- och byggregler samtidigt som de höga ambitionerna för tillgänglighet upprätthålls.

Det behövs en blandning av både hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser. Vi föreslår reformer som gör vägen till det första spadtaget kortare för byggföretagen och vägen till den första, andra eller tredje egna nyckeln kortare för den individ som i dag inte kommer in eller kommer vidare på en bostadsmarknad som inte fungerar. Det är en bostadsmarknad där priserna på att bygga har sjunkit, priserna för att hyra bättre speglar utbud och efterfrågan och skattepolitiken har lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden. På en sådan bostadsmarknad får fler plats – till gagn för friheten och tryggheten för den enskilde och för jobben och tillväxten i Sverige.

Regeringen håller fast vid en politik som syftar till att subventionera fram fler bostäder. Detta är i grunden feltänkt. Subventionssystem snedvrider konkurrensen mellan byggprojekt och minskar snarare än ökar incitamenten för bostadsbyggande. Ett avgörande skäl till att de bostadspolitiska överläggningarna mellan regeringen och oppositionen inte ledde till någon uppgörelse var regeringens övertro på subventioner och ovilja till de djupgående reformer som behövs.

Liberalerna vill i stället gå vidare med ytterligare systemförändringar för att korta tiden från plan till bostad, förenkla regelsystem och möjliggöra fler bostäder. Planprocessen ska förenklas, ledtiderna kortas och överklagandereglererna ses över. Konkurrensverket ska fortsatt genomlysas byggsektorn. Byggherrar ska ges rätten att utarbeta detaljplaner som ska kunna prövas av kommunen.

Vi vill även ta ytterligare steg mot färre överklaganden och en snabbare överklagandeprocess. Vi har drivit på för den reform som innebär att beslut om detaljplaner ska överklagas direkt till mark- och miljödomstolen, i stället för att länsstyrelsen ska vara första instans. Vi vill på sikt att länsstyrelsernas roll renodlas till att vara samrådsaktör och inte part i denna typ av ärenden. Det bör även övervägas om det går att begränsa den sakägarkrets som har rätt att överklaga bygglovs- och detaljplanebeslut. Fler smärre åtgärder ska omfattas av enbart bygganmälan.

För att öka rörligheten på bostadsmarknaden behöver flyttskatten sänkas. Den effektiva skatten sänks genom att taket på uppskovsbeloppet tas bort och räntebeläggningsen på uppskovsbeloppet avskaffas. I årets budgetmotion lägger Liberalerna fram ett finansierat förslag till denna reform. De åtgärder som regeringen

aviserat (prop. del 1 s. 228) är otillräckliga eftersom avskaffandet av taket för uppskovsbeloppet endast är tillfälligt och räntebelägningen kvarstår.

Bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Inom det befintliga beståndet bör hyressättningen framöver i större utsträckning avspejla konsumenternas efterfrågan och individuella val. Inom bruksvärdessystemet behöver läge samt till- och frånval få större genomslag så att hyresnivåerna närmare speglar utbud och efterfrågan. Vad gäller nybyggnation ska fri hyressättning tillåtas. Inom ramen för presumtionshyressystemet ska också hyror kunna avtalas fritt mellan hyresvärd och hyrestagare. Presumtionshyrorna ska gälla utan bortre tidsgräns. Den fria hyressättningen ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och en förutsägbar indexreglering under hela den period hyresgästen väljer att bo kvar.

För att bidra till att bostadsområden får ett mer blandat utbud av bostäder vill vi att ägarlägenheter ska kunna inrättas även i befintligt bestånd genom ombildning av hyresrätter eller bostadsrätter. Vidare bör bostadssegregationen i områden helt dominerade av hyresrätter motverkas genom en särskild strategi för ombildning i dessa områden. Dessa förslag utvecklas närmare i Liberalernas bostadspolitiska motion.

Dagens bostadsmarknad skapar särskilt stor otrygghet för många andrahandshyresgäster. Liberalerna vill göra ett antal förändringar för att underlätta laglig och ordnad andrahandsuthyrning. Ett svenskt system för trygga hyresdepositioner ska införas. Norge har ett system där depositionsbeloppet vid andrahandsuthyrning sätts in på ett neutralt konto. Ett motsvarande system bör införas i Sverige.

Skattevillkoren vid andrahandsuthyrning ska förbättras och taket för skattefria hyresinkomster bör på sikt höjas. För att öka utbudet av lagliga andrahandsbostäder vill vi tillåta friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter. Ett ytterligare steg mot friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter genomförs genom en generösare beräkning av den så kallade skäligen hyran.

För att bidra till att lösa bostadsbristen bland studenter bör Akademiska hus ges ett utvidgat uppdrag att bygga och äga studentbostäder.

Det finns en outnyttjad potential att bygga fler bostäder i attraktiva lägen, särskilt i glesbygd. Därför bör strandskyddet decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.

Samhällsbyggnad innebär att skapa en bebyggelsemiljö där bostäder, kontor och verksamheter ligger i trygga och tillgängliga omgivningar, att skapa och vårda grönområden och att verka för minskad miljöpåverkan, god integration och social sammanhållning. Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast. Det ställer krav på långsiktig och framsynt stadsplanering.

Vad gäller de enskilda anslagsposterna föreslår Liberalerna att anslag 1:2 för statsbidrag till omstrukturering av kommunala bostadsbolag samt anslag 1:3 för statsbidrag till kommunala hyresgarantier anpassas till den faktiska utgiftsnivån. *Detta innebär en budgetförstärkning av anslag 1:2 med 85 miljoner kronor samt av anslag 1:3 med 38 miljoner kronor årligen från år 2017.*

Liberalerna anser inte att tillräckliga skäl finns för att bygga upp ett särskilt statligt informationscenter för hållbart byggande i Boverkets regi. För att finansiera andra prioriterade reformer avvisar vi därför detta förslag. *Detta innebär en årlig budgetförstärkning på anslag 1:4 Boverket med 10 miljoner kronor.*

I stället vill vi ge Boverket i uppdrag att utveckla en modell för offentlig hyresstatistik så att hyresgäster får lättare att själva skaffa information om den genomsnittliga hyresnivån i ett bostadsområde. Detta skulle stärka hyresgästernas möjligheter att hävda sina intressen på en marknad med svår bostadsbrist. Förslaget beskrivs närmare i Liberalernas bostadspolitiska motion. *Vi tillför därför 25 miljoner kronor årligen från år 2017 till anslag 1:4 för en offentlig hyresstatistik.*

Kortsiktiga subventioner ger inget långsiktigt stabilt bostadsbyggande. Det kan möjligen i viss mån påverka inriktningen på byggandet och kan också göra att vissa planerade byggprojekt förskjuts i tid, men motverkar de långsiktiga spelregler som är så avgörande för att byggandet varaktigt ska öka. Subventioner till renovering av fastigheter snedvrider också förhållandena mellan de fastighetsägare som får subventioner och de fastighetsägare som redan renoverat med egna medel. Vi anser att det är fastighetsägaren som ska ta det ekonomiska ansvaret för att vårda och renovera sin fastighet, inte staten.

Liberalerna avvisar därför regeringens anslag 1:7, 1:8 och 1:9 i sin helhet. Detta innebär en budgetförstärkning med 5 500 miljoner kronor årligen 2017–2020.

Det behövs starkare incitament för att reglerna om kortare handläggningstider verkligen ska efterlevas av kommunerna. I dag blir det inga tydliga konsekvenser för de kommuner som överskrider tidsgränserna. Vi menar att det är viktigt att införa både tidsgränser och regler om konsekvenser om dessa tidsgränser inte hålls. Med bifall till bl.a. ett motionsyrkande från Liberalerna tillkännagav riksdagen hösten 2015 att regeringen behöver vidta nödvändiga åtgärder för att koppla någon form av incitament eller sanktioner till kommande regler om kommuners handläggningstider för anmälningsärenden. Vi förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med lagförslag och avser i annat fall återkomma med nya initiativ.

Vidare föreslår vi en snabbhetspremie i form av en ekonomisk stimulans till de kommuner som har korta handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden. *Vi inrättar därför ett nytt anslag 1:10 Bonus till kommuner för kortare handläggningstid och anvisar 20 miljoner kronor år 2017 med successiv utbyggnad till 60 miljoner kronor år 2019.*

Öppna geodata är en viktig reform för både företag och medborgare. Både bostadspolitiska och demokratiska argument talar för att Lantmäteriet behöver påskynda tillgängliggörandet av öppna geodata. Regeringens förslag i budgetpropositionen innebär endast ett första begränsat steg, nämligen att fastighetsdata och vissa geodata blir avgiftsfritt tillgängliga för andra statliga myndigheter. För att bättre kunna ta till vara de samhällsvinster som öppna geodata kan medföra anser Liberalerna att finansieringsmodellen bör ses över för att underlätta allmänhetens och företagens tillgång till öppna geodata.

Den liberala synen på konsumentpolitiken är att individen ska ha makt och möjlighet att fatta välgrundade beslut utifrån sina egna önskemål. För att konsumenten ska ha möjlighet att utöva sin konsumentmakt krävs kunskap samt en fri och öppen granskning där marknadsaktörer granskas och där oseriösa företag avslöjas. Det förutsätter i sin tur att konsumenterna har god tillgång till information. Staten ska ge konsumenterna goda möjligheter att göra sina egna val och vara medvetna om konsekvenserna av dem, men staten ska däremot inte bestämma vilka val konsumenterna ska göra.

Som redovisas i vår konsumentpolitiska motion är Liberalerna starkt kritiska till regeringens planer på ett nytt korporativt organ för att samordna och driva på arbetet med miljömässigt hållbar konsumtion. Regeringen har inte redovisat någon analys av

hur risken för sammanblandning av offentliga och privata intressen i ett sådant organ ska förebyggas. Liberalerna avvisar därför förslaget om nytt uppdrag till Konsumentverket att inrätta ett partssammansatt forum om miljösmart konsumtion. *Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 2:1 Konsumentverket på 11 miljoner kronor år 2017, 14 miljoner kronor år 2018 och 9 miljoner kronor år 2019.*

Liberalerna vill i stället höja ambitionerna inom den statliga funktionshinderpolitiken på konsumentpolitikens område. Konsumentverket bör få ett särskilt uppdrag om åtgärder för att stärka konsumentmakten för personer med funktionsnedsättning. *För detta syfte anvisar Liberalerna 5 miljoner kronor årligen från 2017 till anslag 2:1.*

De oberoende konsumentorganisationerna spelar en avgörande roll för att ta till vara konsumenters intressen i samhället och på marknaden. Vi anser att regeringen har alltför låga ambitioner vad gäller nivån på stödet till konsumentorganisationer. Vi vill att konsumentorganisationen har goda möjligheter att verka, och i vår budgetmotion föreslår vi därför en höjning av anslaget till dem. *Liberalerna anvisar därför ytterligare 3 miljoner kronor årligen från 2017 till anslag 2:4 för statligt stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:4 och 1:6.*

Tabell 1 Anslagsförslag 2017 för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:1 Bostadspolitisk utveckling	24 000	
1:2 Omstrukturerings av kommunala bostadsföretag	99 500	-84 715
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000	-38 072
1:4 Boverket	253 791	+14 436
1:5 Statens geotekniska institut	45 947	
1:6 Lantmäteriet	554 131	-1 390
1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	1 000 000	-1 000 000
1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	1 800 000	-1 800 000
1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	2 700 000	-2 700 000
2:1 Konsumentverket	156 254	-6 516
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	43 732	
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	21 372	
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	18 459	+3 000
2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	4 374	
<i>Nya anslag</i>		
1:10 Bonus till kommuner för kortare handläggningstid		+20 000
Summa	6 764 560	-5 593 257
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>		
1:2 Omstrukturerings av kommunala bostadsföretag		-84 715
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad		-38 072
1:4 Boverket		+25 000
1:4 Boverket		-564
1:4 Boverket		-10 000
1:6 Lantmäteriet		-1 390

1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-1 000 000
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 800 000
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-2 700 000
1:10	Bonus till kommuner för kortare handläggningstid	+20 000
2:1	Konsumentverket	-11 000
2:1	Konsumentverket	+5 000
2:1	Konsumentverket	-516
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	+3 000

Robert Hannah (L)

Christer Nylander (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Mats Persson (L)

Maria Weimer (L)